

magra, amelyből az eszmék kibontakoznak. Ez pedig a filozófiai és humanista elemeknek nemes egybehangelése.

Stílusa — főleg az ünneplő lélek érzékeltetésekor — finom és választékos, mint a grafika művészeinek alkotása. A kisebbségbe-szakadt véreinknek és a magyar föld józan népének jellemrajza olyan gyöngéd és szent ihletésből fakad, mely sokszor rokonságot sejtet a középkori dómok és oltárok szoborfaragóival.

A szerző egy merőben apologetikus beállítottságú Utóhang-ban igazolja azt az eljárást, mely szerint a szakembernek és tudósnak erkölcsi kötelessége a közösséggel szemben felfedezéseit, eszméit közkinccsé tenni, „népszerűsíteni“. Ezt a feladatot Hankiss több gyakorlati érzékű professzorral egyetemben már hosszú idő óta szolgálja és így toborzásával főleg az ifjabb tudós-nemzedéknél — szeretnők hinni — már tárt kapukat dönget. A Má-nak szellemi létigénye szinte történeti szükségességgel termeli ki azt a tudóstípust, amelyik nemcsak a teoretikus tudományt viszi tovább egy tétellel, hanem amelyik már nemzedékek tanítómesterévé is tud emelkedni.

Visy József.

Zolnai Béla : A Magyar Biedermeier.

A Franklin Társulat *Magyarságismeret* sorozatában jelent meg Zolnai Béla *Magyar Biedermeier* című tanulmánya. Az izléses és vonzó címlappal ellátott kötet a felületes szemlélőben azt a tévhitet keltheti, hogy a könyv tartalma a ma annyira divatos biedermeier bútorok könnyed hátterét tárja az olvasó elé. A munka ennél lényegesen többet ad. Biedermeier jelenségeket elemez ki a szerző a magyar múltból, jelenségeket, amelyek az élet minden megnyilvánulásában észlelhetők voltak és sok helyen még ma is megfigyelhetők.

Magá a biedermeier szó valamivel kevesebbet mond, mint a többi, stílusokat megjelölő, hangösszetétel. A gótika és a barokk például egy-egy kornak majdnem abszolút művészeti, irodalmi és életszemléleti irányát fejezi ki. A biedermeier részjelenség, annak a fáradt és magasztos kornak kifejezési formája, amely a napoleoni háborúk hanyatlásától a 48-as forradalmakig terjed. A stíluskulatás főleg Közép-Európában és hazánkban ismeri el, de, mint éppen a *Magyar Biedermeier* szerzője már kimutatta, a nyugati országokban is fellelhető. A biedermeier a nyugodt, kispolgári élet kifejezésformája; a főúri empire mellett szerényen húzódik meg. Érdekes vegyüléke a befelé néző családi élet feldicsőítésének és a horáciusi klasszikus, de világot boldogító bölcsesletnek.

A különböző stílusok legjellegzetesebben az építészetben domborodnak ki. A szerény biedermeiernek nincs külön építészeti stílusa. Meghúzódik az empire stílusban megépített kúria vagy jómódú polgárház belsejében a mindenkori célhoz alkalmazkodó, igen józanul megalkotott bútorok, csendélet, bájos nőalakot ábrázoló, polgári kényelmet lehelő képek alakjában.

A magyar biedermeiervilág emlékeit a 19. század elejéről ránkmaradt műemlékeken és műtárgyakon kívül pl. (Barabás festményei) kis harminckettedrét formátumú, szépen kötött könyvek, almanachok, évkönyvek és zsebkönyvek őrzik. A szerző szemléltető módon tárja az olvasó elé a kor folyóiratain keresztül a biedermeier szellem és élet megnyilvánulásait. Már a címük (Honderű, Társalkodó és Hölgyfutár, Társalgó, Rajzolatok, Divatlapok, stb.) is elárulja a bennük közötti irodalmi termékek hangját, amely még magán hordja a 18. század tinomkodó jellegét, de amelyet a forradalmi világ és a napoleoni háborúk borzalma realisabbá, nyugalomravágyóvá kovácsolt. Követelhetjük bennük Pest-Buda társadalmi életének meg-

nyilvánulásait. Béli tudósításaikból élvezzük kecses leányzók és művelt ifjak negédes enyelgését. De nemcsak másod- és harmadrendű irodalmi termékeken mutatja ki a szerző a biedermeier vonásokat. Nagy romantikusunk, Vörösmarty hervadó nőalakjai biedermeier figurák és a szertelen és szabadságrajongó Petőfi Iluskája is megfelel a kor női eszményképének. Ezek a nagy példák oly erősen hatottak, hogy utánuk hosszú évtizedekig csak ilyen ártatlan, szűzi szerelemnek van helye a magyar irodalomban.

Milyen a biedermeier kor filozófiai felfodása? E kor bölcselőjét természetesen nem érdekelhették hamleti problémák. A szép, jó és igaz fogalmak foglalkoztatják, amelyeket szerintük csak az értelmén keresztül közelíthetünk és érhetünk meg. Ész és értelem alatt azonban nem szabad a francia *raison* érteni, sokkal szentimentálisabb valami ez a biedermeier világban, amely a szívnek igen nagy szerepet ad. Zolnai Béla a magyar biedermeier-bölcsélet felfogását *Imre János* pesti professzor *Az Ifjú Magyar Bölcselkedő* (1830) című művén keresztül ismerteti. *Imre János* útravalót akar adni tanítványainak arra vonatkozólag, hogy az élet viszontagságain keresztül bölcs nyugalommal hogyan érhetik el a boldogságot. — Kazinczy, Kölcsey és Eötvös (hogy csak a főbb neveket említsük) filozófiai felfogásában is igen sok a biedermeier vonás.

A nyugodt polgári boldogság színhelye a családi otthon, az örök biedermeier világ ideálja. A vallásos, lojális, középszerű, a kor eseményeitől elfáradt ember ebben a puha fészekben megelégedett. A bölcs mérséklet kora ez és ezt az arany középutat még a legcsapongóbb fantáziájú és legromantikusabb korabeli magyar zsenik is elismerik és propagálják. (Vörösmarty: Dramaturgiai lapok.)

A bölcs mérséklet sohasem esik kétségbe. A biedermeier korban életrehozott Akadémia jelmondata, — amelyet szerzőnk egyik igen értékes fejezete címéül választott, — a *Borúra Derű* (1830) igazolóan fejezi ki ezt a felfogást. A Tudományos Akadémia feladatának tekintette a magyar tudományos és irodalmi élet megszervezését. A tudós kötelességévé teszi, hogy pallérozza, szépítse a nyelvet, szolgálja a magasabb ideálokat és ne ragadtassa magát korlátlan szabadság felé. (Ivánszky: Stilistica, 1839.)

A biedermeier korra is érvényes az az igazság, hogy minden kor saját képmására formálja a történelmi múlt szemléletét és eszméinek igazolását lezárt korszakok szellemi termékeiben keresi. Ez a kor az anakreoni dalok kora. Szorgalmasan fordítják és utánozzák a görög és latin klasszikusokat, akiket a fordításaiknak adott címek révén a fenségesből kisszerűvé alacsonyítanak le. Phaedrus nyomán eredeti tanítómeséket és aforizmákat írnak. (Fáy András), lefordítják a Werthert (Kosztai József, 1827.), kiadják Rousseau műveit. De a magyar biedermeier nem csak a múltat formálja át izlése szerint, hanem túléli korát. Egy, az eredeti biedermeier-nél zamatosabb neo-biedermeier fejlődik ki, amely napjainkig itt-ott felüti a fejét. Vargha Gyula, Szabolcska Mihály, Tormay Cécile, Gáspárné Dávid Margit, Krúdy Gyula, Surányi Miklós; Csathó Kálmán a biedermeier szellem késői megszólaltatói.

Tanulmánya utolsó fejezeteiben a szerző szemléltetően tárgyalja, hogy miképpen képez átmenetet a biedermeier a fenkölt neo-klasszikus empire és a 19. századi realizmus között. A reális alapokon nyugvó, de a kor idealizmusától és szentimentalizmusától átitatott biedermeier természetes hidat képez a főnemesi világ és a demokrácia, a páthos és a köznapi próza között. A nyugalomra vágyó világ megdöntötte a romantika világát és menthetlenül hatad a realizmus és a naturalizmus felé. Útközben üde oázisként adódott a biedermeier világ kicsinyes, polgári elgondolásával.

Zolnai Béla tudós alapossgal megírt tanulmányát a művelt magyar olvasóközönség örömmel köszönti. Minden szemszögből megismeri belőle a magyar táblabíró-kornak szellemi szerkezetét.

Kiss Katalin.

VEGYES

A Délmagyarországi Nevelők Egyesületének középiskolai szakosztálya 1941. febr. 26-án d. u. 5 órakor tartotta 2. szakosztályi ülését az állami Baross Gábor gyakorlójellegű gimnáziumban. Az ülésen megjelent Balogh Ányos dr., a szegedi tankerület új kir. főigazgatója, akit — az egyesületben való első megjelenése alkalmából — Firbás Oszkár dr. igazgató, ügyvezető alelnök üdvözölt. Üdvözől szavaiban szólt arról a bizalomról és tiszteletről, melyet a főigazgató személye iránt érez az egész délvidék pedagógus társadalma. Hangoztatta, hogy a főigazgatónak a tanügyi igazgatása új korszakában máris megmutatott bölcsesége, rátermettsége, munkaenergiája, hivatásszeretete és a magyar nevelők iránt tapasztalt jóindulata — sőt szeretete — nemes lendületre fogja serkenteni a szegedi tankerület pedagógusaiból összesereglett egyesület becsületes igyekezettel működő nevelőit. Ezután az egyesület eddigi működését és célkitűzését röviden ismertette megnyitotta az ülést.

Az üdvözől szavakra válaszolt ezután Balogh Ányos dr. főigazgató. Válaszában mindenek előtt meleg szavakkal és mély kegyelettel emlékezett meg az egyesület elhunyt életrehívójáról, dr. Kisparti János tankerületi kir. főigazgatóról. „Úgy érzem, — mondotta — hogy Kisparti János szelleme most összeölelkezik velünk és azt akarja, hogy az általa megkezdett munkát mi folytassuk.“ Ezután méltatta az elhunyt főigazgató hatalmas lendületű, nagy koncepciójú munkáját, amit a magyar nevelés érdekében Szegeden kifejtett és megemlékezett arról a fáradtságot nem ismerő

hatalmas és bölcs akaratról, mely az országban először fogta össze egységes táborba a nevelőtársadalom minden rendű-rangú tagját. Méltatta azt az utolsó pillanatig sem nyugvó szellemi vezért, aki tanfolyamok, konferenciák stb. segítségével mindig a nevelői rend emelésén és munkájának tökéletesítésén dolgozott. Épen azért kérte a megjelent pedagógusokat, hogy ugyanabban a szellemen dolgozzanak tovább is, melyet Kisparti János főigazgató alakított ki. Beszéde további részében a legnagyobb örömeinek adott kifejezést a Délmagyarországi Nevelők Egyesületének megléte fölött, mely ha nem lenne meg — úgy mond — legsürgősebben megteremtene ő maga. Egyébként a legteljesebb együttműködést és támogatást ígerte meg az egyesület számára.

Ezután Firbás Oszkár dr. ügyvezető alelnök a szakosztály nevében felkérte *Csonka Mihály* kegyesrendi gimnázium igazgatót a megüresedett szakosztályalelnöki teendőket ellátására és az ülést további vezetésére.

A szakosztályülés első előadása *Firbás Oszkár dr.* igazgató *A mai tanuló* c. felolvasása volt. A nagy tapasztalatról és sok megfigyelésről tanuskodó előadásban azt vizsgálta, hogy a mai kor tanulója mennyire más lelki és testi ténen is, mint a békeidők ifjúsága volt. Vizsgálat alá vette főbb vonásaiban valósi érzés, nemzeti érzés, hazafiság tekintetében. Szólt a mai diáknak az újságok és a rádió útján túlkorán megszerzett politikai tájékozódásáról i. l. beállítottságáról, valamint a túlkorán jelentkező specializálódási hajlamáról, arról a sok visszasságról, hibáról is,